MENTES ENDRE

1925–1991

Kollégánk, barátunk, a deresedő korosztályból sokaknak hajdani tanára, munkatársai szűkebb körében mindvégig – Mentes Bandi.

Őt az évek sokasodásával sem szólítottuk másként, nem lett idősebb korában sem Bandi bácsi. Még mi sem észleltük rajta az idő múlását, akik fiatal tanár kora óta ismertük. Szikár alakja, fiatalos mozgása, tettrekészsége, fogékonysága minden új iránt, úgy tűnt, mit sem változott.

A sokasodó évtizedekre talán csak az utalt, hogy a gyarapodó élettapasztalatokból merített bölcs megértés mások gyengéi, gondjai iránt egyre gyakrabban kerekedett felül hevességre is hajló természetén. Tisztességtelen vagy értelmetlen cselekedetekkel találkozván azonban áttört az indulat a bölcs megfontoltságon. Ilyenkor nem volt megértő, és soha nem keresett mentő magyarázatot.

Sokoldalú ember, sokoldalú szakember volt, igazi építőmester – a szó hajdani klasszikus értelmében, amikor e titulus csak azon építészeket illette, akik birtokában voltak az építés minden ismeretének, fortélyának. Építészmérnöki pályáját az ötvenes években kezdte oktatóként, a Műegyetem Szilárdságtani Tanszékén – a híres „Csonka-tanszéken" –, ahová akkor bekerülni már önmagában is minősítés volt.

Az oktatói munkát néhány év múltán – előbb a Könnyűipari Tervező Vállalatnál, majd a Típustervező Intézetben – a tervezői gyakorlatra cserélte; majd érdeklődése a műszaki fejlesztés, a mesterség korszerű szabályainak kialakítása felé fordult, miközben egyre felelősebb vezetői posztokat töltött be munkahelyén, és az Építőipari Tudományos Egyesület tagjaként egyre aktívabb szerepet vállalt a szakmai közéletben is. De bármi is volt munkaköre, címe, rangja, igazából mindig tanár maradt. Született pedagógus, aki fő hivatásának azt tartotta, hogy mindazt, amit tudott, átadja másoknak. Erre soha nem sajnálta az időt, fáradságot, ha érdeklődéssel találkozott.

Sokan ismerték, becsülték mint kiváló műszaki szakembert, de kevesen tudták, hogy sokoldalú képességeiben a mérnöki tudással az alkotó építész tehetsége is párosult, amit csak egy-egy jelentős építészeti tervpályázat díja villantott fel. Arról sem tudtak sokan, hogy nyugdíjba vonulása után mint a Pannonhalmi Egyházmegye főépítésze a vidéki plébániaépületek építészeti értékeinek felkutatásán, helyreállításán munkálkodott.

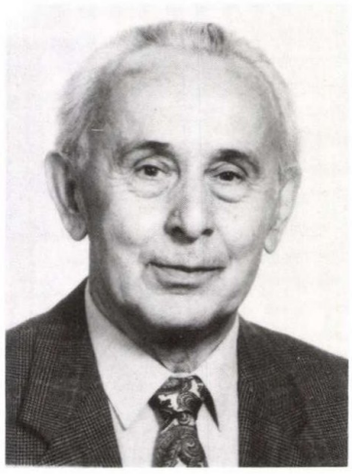

Mentes Endre is azok közé tartozott, akiknek távoztával mérjük csak fel igazi értéküket, s feltesszük magunkban a kérdést, ki tudtuk-e fejezni iránta mindazt a tiszteletet, megbecsülést, amivel tartoztunk neki. Igaz, maga sem igen adott erre alkalmat. Szerény ember volt, aki bármely nehézséggel járó feladatot is vállalt, ha célját, értelmét látta, és úgy vélte, hogy azt a hozzá tartozó közösség vagy a társadalom érdeke kívánja. Ilyenkor szinte önként kezdte fejtegetni a megoldáshoz vezető gondolatokat, de ha ez sikerre vezetett, az elismerést, köszönetet kissé zavartan elhárította, és inkább mások érdemeire terelte a szót.

Amit korábban elmulasztottunk, immár csak megemlékezésül mondhatjuk el neked. De talán szavak nélkül is megérezted tiszteletünket, szeretetünket, amit kifejezni nem engedtél, amit emlékeddel magunkban megőrzünk.

Bartók Miklós

Mentes Bandi nekem is tanárom volt; személyéből akkor, negyven évvel ezelőtt is a „Csonka-tanszék" légköre, magabiztos, egzakt tudás, végtelen emberi korrektség áradt. Jó volt tudni, hogy sokkal szélesebb a tudása, mint a begyakorlandó tananyag: Tőle olyan problémákra is elmélyült választ kaphatok, amelyeket az előadások-gyakorlatok nem érinthetnek. Idősebb barátnak érezhettem néhány óra után, s akkor is, amikor már magam is – igaz, csak hallgatóként, II. évben – csatlakozhattam e tanszék munkájához. Azután hosszú évek teltek el; eközben szeretett foglalkozásától, a pedagógiától meg kellett válnia.

Most, jó harminc év elteltével megújult karunk a címzetes docensi cím megajánlásával kívánta volna rehabilitálni, váratlan halála azonban már erre sem ad módot.

Lehet-e egyáltalán egy élet elvesztett lehetőségeit jóvátenni? Pótolható-e az a veszteség, amely az Egyetemről történt kitaszításával nemcsak Őt, az egyszeri életet élő tehetséges embert, a pedagógust, hanem a hazai szakmai nevelés egészét – csak így mondhatom: a magyar építészetet – érte?

Azon nagyon kevesek közé tartozott, akiről sokan úgy gondoltuk: mint pedagógus, Csonka Pál örökébe léphet. Tehetsége, Csonka Páléhoz hasonlóan, építészi tehetség volt, amely a szerkezettervezés egzakt területére is kiterjedt. Számára természetes volt az együttlátás igénye, az építészeti értékek érzékelése és tisztelete.

Ezt a sokoldalú építészi tehetséget számomra egy több mint négy évtizede az Építészettörténeti és Elméleti Intézet falán lógó, üveggel keretezett, jó másfél négyzetméternyi remekmű hirdeti; egy másodéves hallgató, Mentes Endre a zsámbéki templomrom homlokzatát ábrázoló festett rajza. Egy rajz, ami a fiatal építészekben újra és újra felkelti alkotó hivatásunk hitelét; hogy dolgozni, alkotni jó; hogy a múltat, az értékeket meg kell becsülni, át kell élni; hogy az építészet olyan, amire hónapokat, éveket, egy teljes életet érdemes áldozni.

Két ilyen hatalmas építészrajz függ az Intézet falán: az egyik a bejárattal szemben, a Műegyetem festett távlati képe: Hauszmann kezeműve, fénykorában, rektorsága idején. A másik a zsámbéki homlokzat: egy másodéves hallgató műve. Két kép, s mögöttük két ember. Két ember – és két kor. Az egyikben a tehetség kiteljesedhetett – a másikban nemcsak az embert, az elveszett lehetőségeket is gyászoljuk.

dr. Vámossy Ferenc

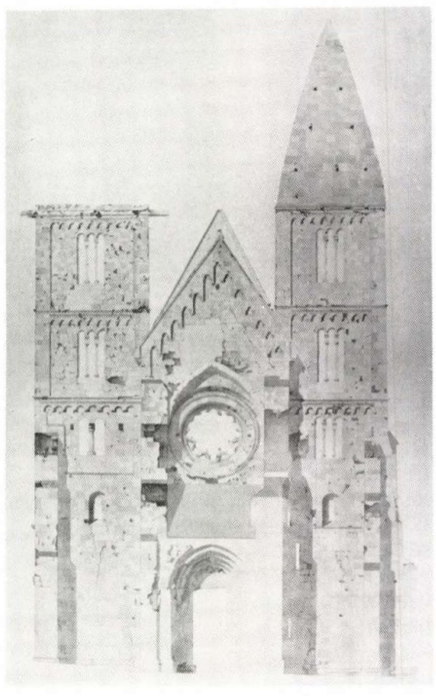

Mentes Endre rajza másodéves építészhallgató korából: a zsámbéki templomrom homlokzata